

Fóti Péter – Miskolczi Zsuzsa: Iskola- és osztálygyűlési kiskaté – 2. kiadás

január 1, 2023

ás

Ez a kiskaté arra biztatja a tanárokat, hogy az iskolai fegyelmezés helyett támaszkodjanak a megbeszélésekre, a gyerekekkel közös döntésekre. Ezen belül is olyan megbeszéléseket vezessenek, ahol biztosított, hogy mindenki szót kaphasson, és mindenki szavát meg is hallgassák a többiek. Egy ilyen elveken működő osztály rendjét a tanár és a diákok közösen alkotják meg. Nemcsak a szabályokat alkotják meg, hanem azt maguk ellenőrzik is. Így senkinek nem kell rendőrnek lenni, és az osztályban mégis egy sokkal jobb hangulat fog uralkodni. A gyerekek szavát nem csupán az iskolai rend kapcsán érdemes meghallgatni, hanem érdemes megkérdezni őket a tananyaggal kapcsolatban is. (Vekerdy Tamás)

Előszó

„Summerhillben van néhány olyan dolog, amihez én (Neill) jobban értek. Nem kérdezem meg a gyerekeket egy tanár alkalmazásával kapcsolatban. Éna (a feleségem) nem kérdezi meg őket az étkezési menüvel kapcsolatban. Én egyedül döntök arról, hogy hol legyenek a vészkijáratok. Éna dönt az egészséget illető bizonyos dolgokról. Mi vesszük és javíttatjuk a bútorokat, mi döntjük el, hogy milyen tankönyveket veszünk meg. Mindezek a kérdések nem tartoznak az

önkormányzat hatáskörébe. A gyerekek nem is akarnak ebbe beleszólni. Az önkormányzat azt jelenti nekik, hogy foglalkoznak mindazokkal a problémákkal, amik az együttélés folyamán felmerülnek. Nem bízunk a gyerekekre olyan kérdéseket, amely meghaladná azt, amit valóban el tudnak dönteni.”(A. S. Neill)

Az alábbi írással abban igyekszünk segíteni osztályoknak, iskoláknak, hogy életüket sikeresebben irányítsák és szervezzék. Egy jó osztály- vagy iskolagyűlés sokban hasonlít ahhoz, ahogy pl. egy parlamenti ülés zajlik. Egyéb jó példákat találhatunk jól működő egyesületeknél, vagy olyan iskoláknál, ahol ez már régóta gyakorlat. Először leírjuk, hogy szerintünk mit tud elérni egy jó iskola/osztálygyűlés, utána pedig megpróbáljuk elmondani mindazt, amit az ehhez vezető úton hasznosnak gondolunk. Nyilván egy csomó kérdés nyitva marad majd, amit mindenkinek magának kell megválaszolnia, vagy fel lehet tenni magán az adott osztály/iskolagyűlésen, hátha a többiek tudnak egy jó választ, vagy ki tudnak valamit találni, ami sokaknak tetszik.

Egy megjegyzés: elsősorban az osztálygyűlésekkel foglalkozunk ebben az írásban. Vannak esetek, amikor az iskola olyan kicsi, hogy az iskolaközösség minden tagja könnyen befér egy kisebb (vagy nagyobb) terembe. Az igazán nagy iskolákban javasoljuk, hogy először jó osztálygyűléseket kezdeményeztetek, és ha ezek jól működnek, akkor könnyebb lesz iskolai szinten is megszervezni. Lehet, hogy először úgy tűnik, hogy egy osztály életét jól megszervezni gyerekjáték, de ha hozzáfogtok, hamar kiderül, hogy ez nincs így. Ám a sok munka biztosan meghozza gyümölcsét.

A szövegbe számos linket tettünk, ahol egy-egy kérdésnek utána lehet olvasni. Egyébként is használja ki-ki saját stílusában, amit irtunk: aki akarja, olvassa végig elejétől a végéig, aki akarja, nézze át a kérdéseket, és ha valami felkelti kíváncsiságát, akkor olvassa el válaszunkat.

Van, akinek ez az egész nagyon bonyolultnak fog tűnni. Tartson

ki, és látni fogja, hogy még ha hibákat is csinál, egyre jobban fog működni idővel az egész!

Dolgozatunk végén egy hosszú ajánlott irodalom listát találunk. Az egyes kérdésekhez általunk ajánlott irodalomnál található számok az ezen a listán szereplő ajánlatokra vonatkoznak.

Jó munkát, tartalmas gyűléseket kívánunk minden olvasónknak

Miskolczi Zsuzsanna és Fóti Péter

2016 augusztus 17.

Tartalomjegyzék

Ajánlás

Előszó

1. kérdés

Kérdések és válaszok

Miért Van szükség iskola- és osztálygyűlésekre?

1. Mi jellemzi ma az iskolák egy jó részének életét?

- A gyerekek egy jó része nem követi az anyagot, mert egyszer leszakadtak, és nem képesek újra bekapcsolódni.
- A gyerekeknek nincs semmivel kapcsolatban felelősségük. Ezért gyakran lesznek felelőtlenek.
- Gyakori a rongálás, az egymás elleni agresszió.
- A gyerekeket gyakran éri igazságtalanság, és nincs olyan intézmény, ahol igazukat kereshetnék és megtalálhatnák.
- Mindenki úgy érzi, hogy rengeteg mindent kell még

tennie, és nem látja be, hogy esetleg kevesebb tanítás-tanulás mellett a közösségi életre több időt kellene szentelni.

Ezen azonban lehet változtatni! Ennek egyik módja a rendszeres osztály- és iskolagyűlés. Persze csak akkor, ha jól csinálják. Erről szól ez a kiskáté!

2. Mi az iskola/osztálygyűlés?

A gyűlések alatt azt értjük, hogy tanárok és diákok rendszeresen összejönnek beszélgetni és döntéseket hozni az osztály/iskola közösségi életéről.

3. Miben látjuk mi ezeknek az iskola/osztálygyűléseknek a hasznát, jelentőségét?

- Az egymás közti információcserében.
- A résztvevők egymás közti kapcsolatainak erősítésében, ami igazi közösségeket alakíthat ki.
- A résztvevők egymás közti esetleges konfliktusai tisztázásának, s az érintettek közti párbeszédet előremozdító megoldások együttes megtalálásának lehetőségében.
- Abban, hogy hozzásegítheti a résztvevőket ahhoz, hogy
  - megtanuljanak kiállni a véleményük mellett;
  - közösségeikben béke honolhasson;
  - mélyebben megismerjék önmagukat;
  - fejlesszék szóbeli kifejezőkészségüket;
  - ugyanúgy megtanulják meghallgatni a másikat, mint megmondani a magukét;
  - megismerhessék és megérthessék mások gondolatait, érzéseit;
  - egyre inkább megélhessék a tanár-diák egyenjogúságot;

- megtanuljanak parancsok és utasítások nélkül élni azáltal, hogy önmagukat kormányozzák – még hozzá olyan szabályok betartásával, melyek kialakításában ők maguk is részt vehettek;
- ne legyen szükségük „rendőrökre”, hiszen mindenki betartja a közösen kialakított szabályokat;
- megtanuljanak rugalmasnak lenni, s így ne essenek bele sem a zavarodottság, sem a merevség csapdájába;
- készletet érezzenek alternatívák megtalálására, kipróbálására és kiértékelésére – s ezáltal folyamatosan fejlődhessen a kreativitásuk;
- megtanulják: tévedni emberi dolog – s ha hibát is ejtenek, azt kijavíthatják, s még az önbecsülésük sem sérül;
- megértsék: ugyan rengeteg idejüket és energiájukat veszi majd el ez az egész, de mindez bőven megtérül – feltéve, hogy a gyűléseket hatékonyan vezetik, és közösségeik összes tagja betartja a szabályokat.

4. Miben különbözik az itt javasolt módszer az iskolai diákönkormányzattól?

- A diákönkormányzat általában úgy működik, hogy az egyes osztályok diákképviselőket választanak.
- A diákönkormányzat szabályozása nem gondol arra, hogy érdemes rendszeres osztály/iskolagyűlést tartani. Holott ezek nagyszerű eszközök arra, hogy a gyerekek aktivitása fokozódjon.
- A diákönkormányzatok nem számolnak azzal a lehetőséggel, hogy a tanárok is, egyenlő félként, közösen tanácskozhatnak a tanulókkal (holott ennek nagy jelentősége van, annyiban, hogy kiderül, hogy egy tanár ugyanúgy tévedhet, maradhat kisebbségben, mint akárki más).

- A diákönkormányzatok hatásköre igencsak korlátozott, ezért a diákok érdeklődését nem is nagyon keltik fel.
- Ha nem előzi meg a képviselőválasztást igazi osztályvita, az osztály tanulói nincsenek bevonva a diákönkormányzat munkájába, és ezzel épp a lényege vesz el. Így jelképes marad a diákönkormányzat léte is.

Természetesen a diákönkormányzatok munkáját is javíthatja, ha gyűléseiket az általunk javasolt módszerekkel tartják.

5. Hogyan viszonyuljunk az iskolai házirendhez?

Az iskolai házirendet néha változtathatatlanak és örökérvényűnek szokták kezelni az iskolában. Holott természetesen nem az. Van legális módja a változtatásnak, aminek egy iskola/osztálygyűlés is kezdeményezője lehet.

A házirendet, amíg érvényben van, nem lehet megszegni, de lehet javaslattal élni az iskolán belül arra, hogy annak tartalmát az igényeknek megfelelően változtassák. Azt is érdemes kérni, hogy a javaslattevők a javaslatról szóló vitán részt vehessenek, és érvelhessenek javaslatuk mellett.

Az iskolai házirend célja jó esetben az, hogy az iskolában olyan rend legyen, ami kifejezi minden, az iskolába járó tanár és diák igényeit. A lehető legjobb házirend megalkotója igazából egy jól működő iskolagyűlés lehet.

Házirendnek két különböző felfogása létezik.

1. hierarchikus: a tanárok kitalálják, a gyerekek beleegyeznek.
2. önkormányzati: tanárok és diákok együtt találják ki és fogadják el egy demokratikus gyűlésen.

Mi a második módszer hívei vagyunk.

6. Hol vannak olyan iskolák, ahol rendszeresen tartanak osztály/iskolagyűléseket?

Világszerte találhatóak ilyen iskolák, az IDEC (mely nemzetközi tömörülés) és az EUDEC (az európai demokratikus alapokon

működő iskolákat tömörítő szervezet) honlapján () megtalálhatók ezek az iskolák országok szerint. Közös bennük, hogy minden ilyen iskolában van rendszeres osztály-, illetve iskolagyűlés (ezek gyakran kis iskolák). A gyűlések szabályai – ahogy az iskolák alkotmányai is – természetesen különböznek, hiszen azokat az iskola tagjai alkotják meg.

Néhány demokratikus iskola világszerte és Magyarországon (irodalmi utalás zárójelben):

- Summerhill School (1921-) Leiston, Anglia(F70)
- Sands School Ashburton (1987-) Anglia(S5)
- Brooklyszabad iskola, New York USA
- Kapriole demokratikus iskola Freiburg, Németország
- Lipcsei szabad iskola (1990-), Németország(F110)
- Hadera Demokratikus Iskola, Izrael
- Tanulók iskolája (SchülerInnenSchule) Bécs (1980-)
- Horizont Iskola, Egerszalók (2016-)
- Kürt Alapítványi Gimnázium, Budapest

7. Mennyi idő alatt bontakoznak ki a módszer előnyei?

Mindez attól függ, hogy mennyire következetesen alkalmazzák őket. Néhány hónapra minden esetre szükség lehet.

Irodalom: F10, F100.

8. Javasoljuk-e a tanároknak, hogy ők is így tanácskozzanak?

Mindenképpen! A hangulat a tanárban is nagymértékben javulhat, ha a tanárok is betartják gyűléseiken a szabályokat,

ami ahhoz vezet, hogy ők is jobban működő közösséget alkotnak. A Summerhill Iskolában a tanárok tanácskozásai is hasonlóan folynak, mint az iskolagyűlések.

MIRŐL SZÓLNAK A GYŰLÉSEK?

9. Miben döntsön és miben ne az osztály/iskolagyűlés?

A gyűlések döntéskörét könnyebb úgy megfogalmazni, mik azok a kérdések, melyekben nem dönthet a gyűlés. A demokratikus iskolák, például a Summerhill School gyakorlata szerint az iskolagyűlés nem dönthet minden kérdésben.

Nem tartozik a gyűlés döntési hatáskörébe a tanárok elbocsátása/felvétele. Nem tartoznak a gyűlés hatáskörébe a gyerekek fizikai biztonságát biztosító döntések. Mindazonáltal javaslatokat lehet (sőt kell) tenni ezekre a kérdésekre nézve is.

Ezeket a kérdéseket a legjobb az *osztály/iskola alkotmányában* rendezni. Természetesen ezt, mint minden mást is, érdemes időről időre újragondolni.

10. Mikor érdemes osztály- vagy iskolaalkotmányt írni? A gyűléseken, vagy már a gyűlések megkezdése előtt? Mi legyen az alkotmányban? Hogyan fogadjuk el ezt?

Ha egy már kialakult közösségnek van valamilyen koncepciója arra nézve, mi köré szerveződjenek, érdemes néhány dolgot összegyűjtve már a gyűlések megkezdése előtt papírra vetni az alkotmányhoz. Például azokat a dolgokat, melyekben a gyűlésnek nem kívánunk döntéshozatali jogot adni, ahogy azt már az előző kérdésben említettük.

Továbbá az alkotmányban érdemes rögzíteni, hogy a jövőben rendszeresen fognak osztálygyűléseket tartani. Érdemes leírni,

hogy szükségesnek tart-e a közösség közösen valamilyen képviselőt választani, vagy sem. Ha igen, akkor az alkotmányban kell megszabni, hogy mi a képviselő feladata, és hogyan választják, vagy épp hívják vissza, ha nem jól végzi munkáját. Ugyancsak az alkotmányban rögzíthető a gyűlésvezető személyének kiválasztási módja, illetve, hogy hogyan adja tovább a szerepét.

Az alkotmányt érdemes az iskola vezetőségének megmutatni, véleményüket kikérni. Ha valamivel nem értenek egyet, akkor azt érdemes velük megbeszélni, és olyan javaslatot készíteni, ami jobban megfelelhet nekik.

Az alkotmány legfőbb pontjai:

- Van-e vezetőség (ha igen, milyen jogokkal, és hogyan választják, vagy hívják vissza őket?)
- A gyűlések legfontosabb jellemzői (rendszeresség, és ha van, mikor lehet rendkívüli gyűlést tartani).
- Állandó bizottságok, ha vannak a vezetőségen kívül.
- Ha létezne ilyen már nálunk, akkor az alkotmány tartalmazhatna egy – a közösség által elfogadott – „parlamentáris eljárás”-t, mint amilyen a „Roberts féle ügyrendi szabályzat”, Természetesen ettől konszenzussal el lehet térni. (lásd még a következő pontot)
- Milyen témákkal foglalkozik és dönt a gyűlés. (Az ezen túl mutatókról is lehet természetesen beszélni)

11. Mi a „Robert féle ügyrendi szabályzat” és milyen részei vannak?

A „Robert féle ügyrendi szabályzat” (Robert Rules of Order) egy, a 19. század végén az Egyesült Államokban megalkotott és azóta folyamatosan az élethez igazított szabály és eljárásrend gyűjtemény, amely segít egyesületeknek demokratikusan működni. Érdemes tanulmányozni annak, akit ilyen kérdések érdekelnek. Amit mindenképpen érdemes megfogadni az az, hogy az alábbiakban felsorolt különféle dolgokat mind érdemes külön-külön szabályozni.

- 13 vagy annál több ember gyűlései
- 12 ember vagy annál kevesebb gyűlései
- egy jó alkotmány megírásának modellje;
- a gyűlések munkáját kiváltó/segítő különféle bizottságok működése;
- “nyomozás” és “per” azokban az esetekben, amikor a közösség valamelyik tagja megsérti vállalt kötelezettségeit, vagy súlyosan vét a közösség elfogadott törvényei ellen

Irodalom: F60, G40, W10

12. Mik azok az alapelvek, amiket egy demokráciában egy iskolának maga elé lehet tűznie?

Mivel a demokrácia nem természeti képződmény, minden demokráciának létfontosságú célja kell, legyen a demokrácia fenntartása. Ezért azt az iskolákban tanítani és gyakorolni kell. Csak ekkor lehet a megtanult elmélet egyben megélt tapasztalat is. Ugyancsak érdemes arról beszélgetni, hogy mi is a demokrácia, és milyen különféle demokrácia-felfogások léteznek.

Irodalom: F80

HOGYAN KEZDJÜK EL A GYŰLÉSEKET?

13. Hogyan lehet elérni, hogy ilyen gyűlések elkezdődjenek az iskolában?

Össze kell gyűjteni egy kisebb csapatot, akik szeretnék ezt a változást. Ki kell dolgozni egy rövid javaslatot, amit érdemes tanárokkal is megbeszélni, és ez után átadni az iskola igazgatójának, vagy más felelős személynek. Ha elfogadják a javaslatot, akkor fontos lenne az is, hogy a gyűlések idején az osztály minden tagjának legyen módja a gyűlést látogatni. A legjobb az lehet, ha a gyűlés beépül az órarendbe is.

14. Mi a tanárok szerepe egy ilyen iskolai megbeszélésen?

Ez egy nagyon fontos kérdés. A diákképviselők elve az, hogy a tanárok abban nem vesznek részt, mintegy kívül állnak. A demokratikus iskolákban szakítottak ezzel az elvvel és ott a felnőttek teljes jogú tagjai az iskola- és az osztálygyűléseknek. Ha erre a tanárok nem hajlandók, akkor is érdemes osztálygyűlést tartani. Ekkor a tanárok megfigyelők lehetnek, esetleg szavazati jog nélküli tagok.

Irodalom: (P20)

15. Milyen gyakran tartsunk ilyen megbeszéléseket?

A túl ritka gyűlések megszakítják az önkormányzás folyamatát. Javasoljuk, hogy a gyűlésekre legalább hetente egyszer kerüljön sor. Ha szükséges, rendkívüli gyűlést is össze lehessen hívni egy-egy felmerülő probléma tisztázására. Legfeljebb azonban heti három gyűlést javasolunk.

Azt sem javasoljuk, hogy a gyűlések ritkábban legyenek, mint két hét. Ekkor túl sok minden gyűlik fel két gyűlés között.

16. Hogyan érdemes ezeket a gyűléseket megtartani?

Mindent érdemes alaposan előre átgondolni. Inkább később kerüljön sor az első gyűlésre, de az legyen jól előkészítve. Az előkészítésbe érdemes olyan embereket bevonni, akiknek meggyőződésük, hogy egy közösségben mindenkinek lehetnek jó ötletei, és hogy a megbeszélések során az ötletek fejlődnek, csiszolódnak. Érdemes akár próbagyűlést tartani, kisebb léptékű kérdések köré szervezve.

17. Mi az a hét legfőbb hiba, amit el kell kerülni, ha jó gyűléseket szeretnénk tartani?

1. Nincs egy olyan elnök, aki pártatlanul viszonyul minden felszólalóhoz.
2. Az emberek nem jelzik kézfeltartással beszédszándékukat.
3. Nem napirend szerint haladnak.

4. Amíg valaki beszél, a többiek kisebb csoportokban beszélgetnek.
5. Szavazás nélkül hoznak döntéseket.
6. A résztvevők késnek, és engedély nélkül távoznak.
7. Nincs elfogadott módja a bizottságok létrehozásának.

Irodalom: F65

18. Mikor sikerülhetnek jól a gyűlések? Mik legyenek a gyűlések szabályai? Hogyan fogadjuk el őket?

Úgy gondoljuk, hogy egy jó gyűlés előfeltétele a jó alkotmány, illetve megállapodás azt illetően, hogy mik a gyűlés szabályai. Nagyon fontos, hogy ezeket be is tartsuk. Érdekes összefoglalni, mik a gyűlések legfontosabb szabályai, melyekhez minden tagnak tartania kell magát. A gyűlésvezetés szabályait érdemes közösen elfogadni, és időről időre felülvizsgálni.

Ezek legyenek kifüggesztve, így mindenki megismerheti (és megtanulhatja) őket. Ez nagyban segíti a jó gyűlés munkáját. Ilyen szabályok például:

o Mikor ülésezik a gyűlés?

o Mi a szokásos lefolyása a gyűlésnek (pl. az előző gyűlés határozatainak felolvasása, utána információk, utána napirendi pontok)

o Lehet-e a gyűlés ideje alatt újabb napirendi pontot javasolni, vagy az csak a következő gyűlésen kerülhet napirendre?

o Részt vehet-e a gyűlésen a közösséghez nem tartozó személy? Ha igen, milyen feltételekkel?

19. Hol tartsuk az iskolagyűléseket? Mi történjen akkor, ha nem áll rendelkezésre elég nagy terem?

Az egyik lehetőség az iskola közelében találni egy nagyobb termet. A magyar iskolák jó része azonban rendelkezik tornateremmel, ahol szintén meg lehet tartani az iskolagyűléseket.

20. Hogyan készítsük elő az első gyűlést?

Javasoljuk, hogy legyen egy napirend (ezt a közösség megalkotói/vezetői előre megírják), ismertetés után a gyűlés, az összejövetel megkezdésekor, szavazással elfogad/vagy változtatási javaslatokkal él.

Mindenkinek joga van pontokat a napirendre felvenni, ha azok megfelelnek a megállapodásoknak (az alkotmánynak), amelyek rögzítik, hogy miről lehet dönteni a gyűléseken és miről nem.

Irodalom: P20

21. Ki legyen a gyűlésvezető, és mit kell tudnia? Hogy és hol tanulhatja meg ezeket? Hogyan válassza ki a közösség a gyűlésvezetőt?

Kedvező, ha az iskolában van olyan tanár, aki a tanárképzés alatt, vagy akár utólag megtanulta a gyűlésvezetés csínját-bínját. Sajnos elég gyakori, hogy ilyen tanár nincs. Ekkor érdemes körülnézni, hogy ismer-e valaki az iskolán kívül felnőttet vagy akár fiatalot, aki ezt tudja. Érdemes körülnézni az interneten, hogy indul-e a környéken valahol ilyen képzés.

Az iskola maga is szervezhet ilyen képzést, ahol gyerekek és tanárok együtt tanulhatnak. Ezek a képzések elméleti és gyakorlati részből állnak.

Ugyancsak fontos, hogy az első gyűléseket jó gyűlésvezető vezesse. Ez lehet egy felnőtt is. Később, ha a gyerekek látják, hogyan kell ezt csinálni, átvehetik a helyét. Ugyanakkor, ha van egy jó gyűlésvezetőnk, ez ne jelentse azt, hogy mindig ő vezeti a gyűléseket. Gondoskodjunk arról, hogy minél több gyerek (és persze felnőtt is) „kitermelődjön”, aki ebben jártas.

A Demokratikus Nevelésért és Tanulásért Egyesület tagjai szívesen tartanak gyűlésvezető képzéseket iskolákban. Írjatok az **info@** e-mail címre.

Irodalom: F20.

22. Hogyan érdemes megnyitni az első (az alkotmányozást követő) gyűlést, milyen legyen a gyűlés „nyelvezete”?

Meg lehet kérdezni a körben ülőket – tanárokat és gyerekeket –, hogy mit csinálnának másképp, milyen javaslataik vannak azokban az ügyekben, melyekről korábban – az iskola többi szereplőjével együtt – eldöntöttük, hogy gyűléseink döntési körébe tartoznak.

Ugyancsak lehet javaslatokat kérni olyan ügyekben, melyeket továbbítani lehet az iskola más fórumai számára, ahol azokról döntés születhet.

Irodalom: M10.

23. Miről érdemes szabályokat hozni?

Csak azt érdemes szabályozni, ami kapcsán különféle vélemények merülnek fel. Nem jó politika mindent megpróbálni szabályozni. Viszont azon érdemes gondolkodni, hogy időnként (év végén) az egész szabályrendszert – kivéve az alkotmányt – el lehet törölni.

Amit például érdemes szabályozni:

- o a házi feladat
- o az időbeosztás
- o szabadidős tevékenységek
- o az osztály, iskola berendezése, kinézete stb.

24. Változzon-e a gyűlésvezető személye?

Ezt a közösség döntheti el. Mi azt javasoljuk, hogy sokan kapjanak lehetőséget magukat kipróbálni. Ha a gyűlésvezető elfárad, akár egy gyűlés közben is átadhatja hivatalát valakinek, aki még frissebb. A gyűlésvezetés egy szép, de nehéz feladat. Gyakorlással sajátítható el.

Irodalom: F20.

25. Mit jelent, az, hogy a gyűlésvezető semleges és nagy hatalma van? Meg lehet-e utána kritizálni?

A gyűlésvezető semlegessége azt jelenti, hogy feladata kizárólag a gyűlés vezetése. Nem szólhat hozzá a vitához. Ha mégis ezt tenné, akkor a napirendi pont tárgyalását másnak kell átvennie.

Azért van nagy hatalma, hogy fenntartsa a rendet. Ezt annak érdekében teszi, hogy mindenki beszélhessen, hogy mindenkit meg lehessen hallgatni. Munkáját, ami nagyon nehéz, illik megbecsülni. Kritika természetesen érheti, de arra csak olyan módon kerülhet sor, ami nem sértő.

A gyűlésvezető személye azért változik gyakran, hogy ha valaki nem is olyan jó ebben a munkában, akkor ne legyen a közösség terhére. Nagyszerű, ha legalább 2-3 ember van, aki a gyűlésvezetést jól csinálja, mert akkor változathatják egymást, és időnként valaki új is kipróbálhatja magát.

26. Hogyan folyik le egy ilyen gyűlés?

Itt egy rövid leírást arról, hogy hogyan folynak a gyűlések a Summerhill Iskolában:

A gyűlés lefolyásának megvannak a maga szabályai, hagyományos elemei. A gyűlésre az iskola fő épületében kerül sor a legnagyobb helyiségben. Itt elég nagy a hely, hogy mindenkinek jusson (ha nem bánod, hogy a földre kell ülnöd).

A gyűlések mindig úgy kezdődnek, hogy a gyűlésvezető azt mondja: „A gyűlés elkezdődik!” (Meeting come in order.)

Amikor valóban rend lesz, az elnök megkérdezi, hogy kinek van javaslata a napirendre. Természetesen, erre előre is lehetőség van, a hét folyamán leadható a gyűlésvezetőnél, vagy a titkárnál. Nincsenek korlátai annak, hogy mit lehet a napirendre felvenni, kivéve olyan ügyeket, amelyek az ombudsmanok hatáskörébe tartoznak.

A gyűlés ez után azzal folytatódik, hogy az elnök elkezd a titkár által felírt lista pontonkénti megtárgyalását. Azzal kezdi, hogy minden esetben felhívja az egyént vagy csoportot,

hogy adják elő, hogy mit is akarnak megbeszélni.

Ezután, ha a dolog megköveteli, megnyitja a megbeszélést. Néhány eset csupán egyszerű információadás, például valaki bejelent valamilyen eseményt, ami a többiek számára érdekes lehet stb. más kérdések azonban vitára kerülnek.

A gyűlésvezető abban a sorrendben hívja fel a beszélőket, ahogy azok felteszik a kezüket. Egy jó gyűlésvezető mestersége az, hogy hagyja a beszélgetést kifejlődni, anélkül, hogy azt néhány ember dominálná. Ha egy esetben valaki megtámad valaki mást, akkor a vádlottnak joga van rögtön a vád után szót kapni.

A megbeszélés végén, aminek hosszát a gyűlésvezető határozza meg, a következő szakaszban a gyűlésvezető javaslatokat kér a probléma megoldására. Gyakran maguk a javaslatok is beszélgetést, vitát provokálnak.

Ezek után a gyűlésvezető újra összegzi a javaslatokat, megindokolva, hogy melyek zárják ki egymást, illetve melyeket lehet összekapcsolni. Ez gyakran nem egyszerű, mert a szabályok változhatnak.

Az elnöknek meg kell győződnie arról, hogy a felvetett javaslatok mindenki számára világosak-e. Ha igen, akkor következik a szavazás. Erre kézfelemeléssel kerül sor, az elnök számol.

Minden napirendi pont végét: „az ügy lezárult” bejelentés jelzi, ami után már nincs lehetőség arról a napirendi pontról beszélni. Ha valaki mégis ezt szeretné, akkor a következő heti gyűléshez fordulhat.

Irodalom: G10.

27. El lehet-e halasztani egy-egy döntést? Ha igen ki döntheti ezt el?

Néha érdemes egy napirendi pont tárgyalását elhalasztani. Ennek sok oka lehet. Időhiány, vagy esetleg érdemes a kérdést egy megalakított bizottságban lefolytatni.

Érdemes a gyűlések szabályaiban kikötni, hogy a halasztáshoz, vagy egy bizottságban lefolytatott munka megkezdéséhez a

közösség többségi döntése szükséges. (A bizottságba a tagokat is érdemes megválasztani, hogy a legalkalmasabbak dolgozzanak ott!)

28. Mikor érdemes bizottságot alapítani? Hogyan működik egy bizottság vagy munkacsoport?

A bizottságok/munkacsoportok alapítása nagyon fontos momentuma a jó gyűlésnek. Bizottságra akkor van szükség, ha kiderül, hogy egy-egy kérdést kevesebb embernek érdemes először átgondolnia, majd később az ahhoz kapcsolódó feladatokat végrehajtania. A Summerhill School-ban ilyen bizottság pl. az év végi ünnepséget szervező bizottság. Egy bizottság létszáma attól függ, hogy hány ember kell a feladathoz. Nem érdemes mamut bizottságokat alakítani. Egy jól működő osztályközösségben egy-egy bizottságba sokan jelentkeznek, akik közül választással lehet megbízni azokat, akikről a közösség úgy gondolja, hogy a legjobban látják majd el a feladatot.

29. Mennyi ideig tartson egy gyűlés?

Ez az adott helyzettől függ. Van, amikor külső körülmények szabnak korlátot, például ha az osztálygyűlésre az osztályfőnöki órán kerül sor. Ha ez nincs, és a gyűlések túlzottan elhúzódnak, érdemes elgondolkodni, hogyan lehet elérni azt, hogy a gyűlések ne legyenek végeláthatatlanul hosszúak.

A jó gyűlésvezető törekszik is arra, hogy mindenki elmondhassa, amit gondol, de ne legyen állandó ismétlődés.

30. Hogyan kell jó javaslatokat kitalálni a megbeszélte problémákra?

Jó javaslatokat kitalálni nehéz, de szép feladat! Aki ezt teszi, az elmerül a probléma ismeretében, és igyekszik azt új módon látni. Elgondolja, hogy min kéne változtatni ahhoz, hogy a probléma megoldódjon.

Ha ez sikerül, akkor ezt közli a gyűléssel, és javaslatát a

többiek megpróbálják megérteni, korrigálni. Az ilyen javaslatkigondolások nagyban fejlesztik az ember empátiás készségét.

31. Miért érdemes egyszerre csak egy dologról beszélni?

Az, hogy egyszerre csak egy dologról lehet beszélni, segíti a koncentrációt. Így lassan mindenki bevonódik annak az egy problémának a megértésébe, nem kell ide-oda ugrálni a különféle témák között. Ez a szabály nagyban elősegíti hosszú távon a gyűlések hatékonyságát.

32. Legyen az ilyen gyűlésen a részvétel kötelező?

Ez sok mindentől függhet. Általában nem rossz, ha csak azok vannak ott, akiket a beszélgetés érdekel. De mindenkinek tudnia kell, hogy mikor vannak ezek a gyűlések, és értesülnie kell arról, hogy ott mi történt, és mit határoztak el.

Érdemes tehát jegyzőkönyvet készíteni és azt a gyűlések után mindenki számára hozzáférhetővé tenni, azok számára is, akik különféle okokból nem voltak ott a gyűléseken. A régebbi jegyzőkönyveket is érdemes megőrizni és egy nyilvános füzetbe archiválni.

33. Milyen a jó jegyzőkönyv?

A gyűlésnek legyen egy hosszabb időre választott jegyzőkönyvvezetője. A jegyzőkönyvet később ki lehet függeszteni mindenki által látható helyre, hogy azok is elolvashassák, akik nem tudtak, vagy nem akartak részt venni a gyűlésen. A jegyzőkönyveket érdemes összegyűjtve megőrizni. A jegyzőkönyvvezető feladata az elfogadott határozatok gyűjteményének ápolása, hogy mindig legyen egy aktuális gyűjtemény.

A jó jegyzőkönyv átlátható, jól olvasható, érthető, nem túl részletes, de nem is túl elnagyolt. Jól lemérhető a jegyzőkönyv minősége azon is, megértik-e, akik nem voltak jelen.

A jegyzőkönyvvezető feladata továbbá a meghozott döntéseket

összegyűjteni, és ezt a listát a meghozott döntéseknek megfelelően aktualizálni.

34. Jelezze-e valaki, ha szólni kíván?

Mindenképpen javasoljuk, hogy így legyen; a legjobb módja ennek a kézfeltartás.

A gyűlés vezetője adja meg a szót a következő felszólalónak. Amíg valaki beszél, közbeszólni tilos. Aki ezt megszegi, azt a gyűlésvezető figyelmezteti.

Jelöljünk ki egy személyt, aki figyeli, ki tette fel a kezét, papírra veti a neveket, és ő szólítja fel sorrendben a hozzászólni vágyókat. Ide tartozik az is, hogy a gyűlés vezetője a feleslegesen fecsegőket nem engedi egy határon túl beszélni.

35. Mindenki annyiszor beszélhet, ahányszor akar, vagy érdemes a beszédidőt és a felszólalások számát korlátozni?

Egy-egy hozzászólás idejét érdemes korlátozni. Ugyancsak joga lehet a gyűlésvezetőnek, hogy megkérjen valakit, fogja rövidere mondandóját, vagy ne ismételje önmagát. Ugyancsak a gyűlésvezető joga, hogy előrevegye azokat, akik még nem jutottak szóhoz az adott témában.

36. Egy demokráciában a többség dönt, de a kisebbségek is védelmet élveznek. Van erre példa egy iskola/osztálygyűlés keretében is?

Igen, vannak iskolák, amelyek az irokéz indiánok döntési módszert használják. E szerint egy-egy döntés után megkérdezik a kisebbségben maradókat, hogy van-e lényegi ellenvetésük az elfogadott határozattal szemben. Ha van, akkor újra szavaznak arról, hogy újból felvegyék-e a kérdés vitáját és csak utána következik a megismételt szavazással a végleges döntés.

Irodalom (M10. 5. fejezet: Irokéz demokrácia)

37. Vajon a többségi elv a legjobb a döntéshozatalra? Nem jobb-e addig vitatkozni, amíg mindannyian egyetértünk?

Véleményünk szerint a többségi elv a jobb, mint arra várni, hogy mindenkinek ugyanaz lesz a véleménye. Persze mindenkinek joga van máshogy gondolni. A többségi elvnek van egy érdekes alternatívája a szociokrácia. Hollandiában egy ma már nem létező iskolahálózat ezt használta a többségi döntések helyett.

Irodalom: P30.

38. Milyen módokon lehet szavazni?

o kézfeltétel (nyílt)

o titkos

o ballot (körbejáró, írásos: például így lehet dönteni egy-egy munkacsoport tagjairól)

Fontos figyelmeztetés: mindig meg kell számolni az ellenszavazatokat is, és mindent rögzíteni a jegyzőkönyvben.

Irodalom: F40.

39. Vannak-e tökéletes törvények?

Szerintünk nincsenek. Nincs olyan törvény, ami az élet minden eseményéhez tökéletesen alkalmazható. A demokráciákban a törvényeket állandóan a változó igényekhez alakítják. A törvények között a legalapvetőbbek természetes stabilitást adnak, míg számos más kérdésben a szabályokat gyakrabban kell a változó igényekhez igazítani. Egy személyes közösségben ez sokkal könnyebb, mint egy nagy ország esetén.

ÉLETKORI SAJÁTOSSÁGOK

40. Milyen életkorban érdemes elkezdni így gyűléseket szervezni/vezetni?

Minél korábban érdemes elkezdni.

Irodalom: W10, S10

41. Mi a helyzet vegyes életkorú csoportokkal? Nem baj, ha a kicsik is ott vannak a nagyok gyűlésein?

Nem, sőt, a vegyes életkorú csoportokban a kisebbek megtapasztalják és észrevétlenül megtanulják a nagyoktól, hogyan kell gyűlésezni, a gyűlésen beszélni, felszólalni, a gyűlést vezetni.

42. Hogyan kell jó gyűléseket csinálni az alsó tagozatban?

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban idézzük az angliai Dartington Hall iskola tapasztalatait:

A kicsik esetében az érzelmi biztonságuk megköveteli, hogy a felnőttek kevésbé mondjanak le irányító szerepükről. Ezért bizonytalanabbak vagyunk abban, hogy milyen mechanizmust találjunk az önkormányzatra. Ugyanakkor abban biztosak vagyunk, hogy náluk is a szabadság, a megbeszélések és a növekvő felelősség elveire kell alapoznunk. Úgy találtuk, hogy ebben a korosztályban az alkalmi bizottságok működnek legjobban. Például, ha látjuk, hogy a gyerekek gondatlanok és biciklijeik nem biztonságosak vagy veszélyesen bicikliznek, akkor összehívjuk az iskolát és bicikli-bizottságot választunk. Az a tapasztalatunk, hogy ha általános bizottságról vagy tanácsról van szó, a gyerekek alkalmatlan társaikat választanak meg, mert számukra még nagyon elvont annak kérdése, hogy ki lenne jó törvényhozó. Viszont majdnem biztosan nagyszerű bicikli-bizottságot hoznak létre. (Hasonlóképp más speciális célra létrejött bizottsághoz.) Egy ilyen bizottság elvégzi feladatát, majd feloszlik, és egy másik bizottság követi majd, más célra. Véleményem szerint annyi felelősséget kell adni a gyerekeknek, amennyit csak lehetséges, anélkül, hogy túlterhelnénk őket.

Természetesen minden iskola újra próbálkozhat a fent jelzett határok módosításával.

Irodalom: C20.

43. Hogyan kell jó gyűléseket csinálni a felső tagozatban?

Úgy gondoljuk, hogy a legjobb kezdés ebben a korban az, ha a gyerekek keresnek egy vagy két szövetséges tanárt, és kérik a segítségüket ahhoz, hogy bevegék az első akadályokat. Jó, ha az első gyűléseket ezek a tanárok vezetik és segítenek az első próbálkozásoknál, amíg valaki a gyerekek közül átveszi a gyűlésvezető feladatát.

44. Hogyan kell jó gyűléseket csinálni a középiskolákban?

Szerintünk a középiskolások érettek arra, hogy mindent megvalósítsanak abból, amit itt leírtunk. Ügyességüktől függ, hogy képesek-e egyedül elindítani a folyamatot, vagy szövetséges tanárokat találni.

IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS, ERŐSZAK

45. Mi történik azzal, aki megszegi a gyűlés szabályait?

Aki ezeket megsérti, azt a gyűlésvezető figyelmezteti. Ismételt szabályszegés azzal járhat, hogy valakit a gyűlésvezető megkér arra, hogy hagyja el a gyűlést.

46. Mit csináljunk a renitensekkel?

„Ha az osztálygyűlések és az önkormányzat rendszere beindul, mindig vannak olyanok, akik kapnak rajta, és működtetni kezdik. A gyerekek többsége ilyen. Ugyanakkor vannak, bár nem sokan, akik nem akarnak részt venni a »játékban«.

Ha a körülmények lehetővé tennék, hogy ezek a tanulók kimaradjanak az osztálytermi tevékenységekből, kimenjenek akár az erdőbe vagy más termekbe, és azt tegyék, amit tenni akarnak, ez nem lenne nagy probléma. Vagy ha – mint Summerhillben – lennének olyan idősebb gyerekek, akik modellként szolgálnak ahhoz, hogy hogyan kell a problémákat

kezelni, és mit jelent egy demokratikus közösségben viselkedni, akkor nekem nem kellene rendszeresen betöltenem a bandavezér szerepét. De egy állami iskolában azok, akik nem akarnak vagy érzelmileg képtelenek részt venni a közösség életében, nem tudnak hova menni, és nincsenek velük idősebb gyerekek, akik figyelmeztetnék őket. Ezért vonakodva bár, de gyakran a kialakuló demokrácia védelmezőjeként kell viselkednem.

Miközben a többség lassan elfogadja, hogy társaik kezdeményezően lépnek fel, és hagyják, hogy a közösséget saját demokratikus törvényei szabályozzák, addig nekem védeni kell a közösséget azoktól a kevesektől, akik nem fogadják el társaik irányítását. Ezt mindaddig csinálnom kell, amíg a gyerekek annyi demokratikus tapasztalatra nem tesznek szert, hogy kezelni tudják a „kívülállókat”, és ameddig a „kívülállók” csatlakozni nem akarnak. Mindezt mindig a többség engedélyével teszem, szavazás vagy megbeszélés után. Például, ha egy egyén nyíltan megtagadja a diákdemokráciával való együttműködést, akkor őt az én „diktatúráim” alá helyezem egy meghatározott időre. Természetesen, ha erre sor kerül, akkor megduplázom az erőfeszítéseimet ezekkel a tanulókkal kapcsolatban, akik általában érzelmi vagy más problémákkal is küszködnek.

Így az első hetekben a Klubház kettős pályán fut: a tanulók működtetik, de az én gyámságom alatt. Ez talán ellentmondásnak tűnik, de ha teljesen szabadjára engedünk három-négy teljesen önkontroll nélküli gyereket csupa velük egy korú 12 éves között, akik éppen elkezdik megérteni a demokratikus hatalmat, ez könnyen vezethet katasztrófához. Ez nem lenne tisztességes a többséggel szemben. Különben ez nem tart sokáig, mivel a demokratikus irányítás öröme hamarosan nyilvánvalóvá lesz, és idővel mindenki azt választja, hogy részt vegyen ebben a hatalomgyakorlásban. És akkor a gyerekek képesek lesznek ezt a kreatív demokráciát ugrásszerűen iskolai életük egészére kiterjeszteni.”

Irodalom: F10.

47. Beszéljünk-e meg magatartási problémákat egy ilyen gyűlésen?

Igen. Ha erre sor kerülhet, az nagy előrelépés lehet. Fontos viszont, hogy az osztály, iskola tagjaitól elvárható viselkedési formák valahol le legyenek fektetve. Hiszen senki nem vádolhat meg másvalakit egy olyan szabály megszegése miatt, ami előzőleg nem volt ismert.

48. Mi történik akkor, ha valaki túl félénk felszólalni? Kik azok az ombudsmanok?

Ombudsmanok a közösségek/egyének megbízottjai (ez lehet egy ország, az emberiség, de egy iskolai osztály is), akik azzal foglalkoznak, hogy kisebb konfliktusokat megpróbálnak lerendezni, adott esetben felszólalnak mások helyett és nevében.

Az ombudsman általában választott funkció, és a közösség tagjai tisztelik őket munkájukért.

Ha munkájukat rosszul végzik, a közösség le is válthatja őket.

Irodalom: F75

49. Őszintének kell-e lenni egymással, még akkor is, ha amit mondunk, kellemetlen lehet egy társunknak, vagy egy tanárnak?

Mindenképpen őszintének, de úgy kell fogalmazni, hogy tiszteljük a másik érzékenységét és ne legyünk durvák egymáshoz. Legjobb megpróbálni leírni azt, hogy mit láttunk, és mi azzal a probléma.

Próbáljunk arra koncentrálni, minket mennyiben bánt az a valami, amit a gyűlésen felhozunk és miért. Illetve, hogy milyen megoldást látunk a problémára. A pszichológiában ezt én-közléseknek hívják.

Tehát valahogy így:

helytelen: „Te gonosz vagy, mert azt csináltad velem, hogy...”;

helyes: „Amikor ezt csináltad velem, én rosszul éreztem magam tőle, mert...”.

Irodalom: G20.

50. Mi legyen azzal, aki megszegi a szabályt?

A szabályok betartása és betartatása mindenkinek a feladata. De ez úgy történik, hogy

1. figyelmeztetik a szabályra,
2. ha nem változtat a viselkedésén, hívnak egy Ombudsmant,
3. vagy bejelentik a következő gyűlésen, ahol megbeszélésre kerül.
4. Erre akkor is sor kerülhet, ha valaki a figyelmeztetés hatására abbahagyta a tevékenységet.

51. Miért fordul elő erőszak az iskolában és mit tehet ellene a gyűlés?

Az okokról egyszer egy 13 éves gyerek így nyilatkozott:

„Problémái vannak otthon, amelyekkel nem tudnak ott megbirkózni, és ezeket átviszik azokra, akikkel az iskolában találkoznak. Bizonytalannak érzik magukat, és ez az egyetlen módja annak, ahogy magukról egy jobb képet kapjanak. Mivel valaki nagyobb megalázza őket, keresniük kell valaki kisebbet, valaki gyengébbet, akit megalázhatnak, hogy ezzel megmaradjon a tekintély, és a barátok szemében „nagyok” tűnhessenek. Bosszút akarnak állni. Valaki idegesíti őket. Vagy gyávák. Vagy féltékenyek. Valamilyen okból nem találják a helyüket. Ha nem találják a helyüket, akkor megnyugtató lehet, hogy legalább okai lehetnek annak, hogy a többiek se találják a maguk helyét. Szeretnek felül lenni, szeretik, hogy nekik legyen igazuk. Valamiért boldogtalanok, és rosszkedvűek. Az iskola olyan, mint az őt körülvevő világ. A világ pedig egy versenyben elmerült hely, ahol mindenki az által igyekszik jobbnak lenni, hogy a többieket lenyomja.”

Az iskola- és osztálygyűlések fontos feladata, hogy az erőszakoskodók tudomására hozza, hogy az erőszak nem megoldás problémáikra.

Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy az erőszakoskodót ne

tudnánk megérteni, és ha kell, segíteni abban, hogy más megoldást találjon problémáira.

Irodalom: S5.

52. Mi az erőszakmentesség?

Demokratikus berendezkedésű országok eddig tartózkodtak attól, hogy egymás ellen háborút viseljenek.

Az erőszakmentességnek azonban más fontos gyökerei vannak.

Az egyik Mahatma Gandhi tevékenysége, aki erőszakmentesen érte el India függetlenségét. A másik Martin Luther King, aki erőszakmentesen harcolt a feketék jogaiért az 1960-as években az Egyesült Államokban.

53. Az osztálygyűlések lehetnek igazságszolgáltató fórumok egyben?

Igen.

Ez nem azt jelenti, hogy nincsenek más jó módszerek az igazságszolgáltatásra (pl. mediáció). Az osztálygyűlés azonban egy nagyszerű hely lehet kisebb problémák rendezésére.

Az egész osztály légköre nagyban javulhat, ha ezek az osztálygyűléseken tisztázódhatnak, és a sértettek elégtételt kaphatnak. Ugyanakkor nem cél a sértők megbüntetése, de érezniük kell, hogy a közösség nem fogadja el az igazságtalanságokat.

54. Változik-e a gyerekek karaktere az után, hogy bevezetik az osztály- ill. iskolagyűléseket?

Igen. Azzal, hogy hatalmat kapnak saját életük felett, előnyösen változik a karakterük.

Irodalom: L10.

55. Csökken-e az agresszió szintje az osztályban, iskolában a gyűlések bevezetése után?

Igen.

Az agresszió egyik oka az, hogy a gyerekek sok igazságtalanságot szenvednek el az iskolában egymástól és a tanároktól. Ennek intenzitása és hatása jelentősen csökken, ha az osztályban és az iskolában lehetőség van arra, hogy konfliktusaikat rendezzék.

DEMOKRÁCIA ÉS AZ ISKOLA-, ILLETVE OSZTÁLYGYŰLÉSEK

56. Érdemes-e képviselőket választani? Hogyan? Kik azok a képviselők és mit/kit képviselnek?

Ez attól függ mekkora a közösség, és mennyire tapasztalt a közvetlen demokráciában.

Két demokratikus iskola tapasztalatáról írok írunk: Summerhillben nincsenek hosszútávra választott gyerekvezetők. A gyűlésvezető gyakran változik. A Sands iskolában van egy vezetőség, de a végső döntéseket az iskolagyűlés hozza meg. Summerhillben van egy részletes törvénykönyv, a Sands School igyekszik kevés szabállyal kijönni. Summerhillben az órák nem kötelezőek, a Sands Iskolában elvárás, hogy egy idő után mindenki kialakítsa magának a saját óra- és tanrendjét. Mind a két iskolában közös, hogy nincs nagy különbség egy tanár és egy diák között. A tradicionális iskolához képest mindenki sokkal inkább tiszteli a másik felet.

Elképzelhető olyan szituáció, amikor érdemes vezetőséget választani. Ha erre sor kerül, akkor ezt az iskola/osztály alkotmányában kell lefektetni.

57. Mi a demokrácia? Lehet-e egyáltalán demokrácia az iskolában?

A demokráciának sok meghatározása létezik. Az egyik ilyen meghatározás ezek közül 4 fontos dolgot emel ki.

- a stabil törvények uralma
- a pártatlan bíráskodás
- a kollektív érdekképviselés

- a nyilvánosság

Ezek a dolgok azért vannak, hogy védjék a polgárt az állami túlhatalommal szemben.

Az állampolgárnak ehhez még

- meg kell ismernie a törvényeket,
- meg kell tanulnia az intézmények kezeléséhez szükséges technológiát
- el kell sajátítania a hatékony alkalmazási eljárásokat, az ún. civil technikákat.

Ennek a négy pontnak az iskolákban is érvényesülnie kellene.

Ez ma mind a nagy társadalomban, mind az iskolákban hiányos.

Az iskolákban mindezek megteremtéséhez az egyik fontos eszköz a demokratikus osztály- és iskolagyűlési rendszer. A demokrácia a többségi, a kisebbségi és az egyéni jogok konfliktusa...

A demokratikus rend előnyeit egy rövid listában így lehetne felsorolni:

- a választottak kontrollja a választók által,
- működik az érdek és érték képviselet,
- viták léteznek a különféle nézetek és érdekek kiegyenlítése,
- tolerancia,
- vannak jogi garanciák,
- van személyes szabadság,
- lehetőség van az egyéniséggé váláshoz, a kibontakozáshoz.

Irodalom: F80.

58. Ha vannak ilyen gyűlések, akkor az azt jelenti, hogy az iskolában demokrácia van?

Csak akkor, ha a gyűlések határozatait meg is valósítják!

A demokrácia azt jelenti egy kis közösség esetében, hogy mindenkinek lehetősége van a közösség életét befolyásolni. Nem feltétlenül történik az, amit ő akar, de a közösség meghallgatja, és ha jó érvei vannak, akkor van esélye annak, hogy elképzelései megkapják a többség támogatását, és ezzel gondolatai a közösség elfogadott szabályaivá válhatnak.

59. Össze lehet-e hasonlítani a parlamentet és az iskolai gyűléseket? Miben hasonlítanak és miben térnek el?

Igen, számos hasonlóság van egy parlament, így az angol parlament és egy jó iskola- illetve osztálygyűlés működése között.

Ilyenek például, hogy a parlament is mindig egy napirend szerint működik, hogy egyszerre csak egy kérdést vitat meg, hogy egy parlamenti elnök vezeti a gyűlést stb.

Sajnos számos országban előfordul, hogy a parlamenti ülések nem jó példái a tanácskozásoknak és döntéseknek. Előfordul, hogy számos képviselő nincs jelen, hogy egymás szavába vágnak, sőt még az is, hogy verekedések törnek ki. Ezeket ne kövessétek, mert ezek a dolgok a parlamenti eszmének nem részei, és küzdeni kell ellenük.

60. Feladata-e az iskolának a gyerekek demokráciára való nevelése és mit jelent ez?

Igen, az egyik legfontosabb feladata. Elméletben és a gyakorlatban is. Úgy gondoljuk, hogy ennek a feladatnak a rendszeres iskola- és osztálygyűlés az egyik legfőbb eszköze lehetne.

Elméleti feladat megérteni, hogy miért működik az iskolagyűlés, és a gyakorlati megélése az iskolagyűléseknek segít abban, hogy a tanulók megérezzék annak előnyeit.

61. Mi a szólásszabadság és vannak-e korlátai?

Bertrand Russell angol filozófus képviselte azt a nézetet, hogy a szólásszabadság az egyéni szabadságjogok közül az, amit a legkevésbé indokolt korlátozni.

Irodalom: F90.

62. Mit jelent a fékek és ellensúlyok rendszere általában és mit konkrétan egy

iskola/osztálygyűlésen?

A fékek és ellensúlyok rendszere azt jelenti általában, hogy ne legyenek olyan pozíciók a társadalomban, amelyeket valamilyen más intézmény, személy, közösség nem ellenőrizhet. Ez szükséges ahhoz, hogy ne koncentrálódjon a hatalom túlzottan kevesek kezében.

A gyűlésvezető semlegessége (nem szólhat bele).

A gyűlésvezető váltogatása (ne legyen körülötte klikk).

Az írásos szavazás esetén a könyvet nem viheti magával az, aki a szavazó listán szerepel.

63. Mi a centralizáció és mi a decentralizáció? Mikor lehet sikeres az utóbbi? Mi a föderalizmus?

A centralizáció erősen központosított hatalmat jelent, míg a decentralizáció ennek ellentétéként azt jelenti, hogy sok döntés helyi szinten dől el.

A modern társadalmak általában nagyon centralizáltak. Ez azt jelenti, hogy nagyon gyakran döntések ott születnek, ahol az emberek már nem is tudnak eleget arról, amiről dönteniük kell. Ezzel szemben szerveződik az a mozgalom, amely azt mondja, hogy a döntéseket ott kell meghozni, ahol azt a legjobban ismerik, és ahol ezért jobb döntéseket fognak hozni.

Ezen túl természetesen sok olyan döntés is van, amihez valójában másnak semmi köze nincs. Ha ezeket mégis mások döntenek el, akkor az egyben jogtalanság is.

Ezért sokan szeretnék azt, ha a modern államok sokkal inkább föderális (decentralizált) államok lennének, ahol a hatalom vertikálisan is megosztott. Ez azt jelentené, hogy ami csak egy egyénre tartozik, arról döntsön ő maga, ami csak egy közösségre tartozik, arról döntsön a közösség. Ami pedig nagyobb közösségeket illet, oda a kisebb közösségek delegálhassanak képviselőket.

Irodalom: F50.

64. Mi az önkormányzat? Mi az önállóság, vagy más szóval autonómia?

Az önkormányzat azt jelenti, hogy saját dolgainkat mi magunk rendezzük.

Az önállóság több dolgot jelenthet: önálló lehet egy ember (például Robinson Crusoe-nak muszáj volt mindent egyedül csinálnia kezdetben), vagy egy közösség is, ha kezüket nem kötik meg túlságosan. A rendszeres iskola/osztálygyűlések éppen ehhez adnak segítséget!

A gyerekek önállósága akkor bontakozik ki, ha felnövésük idején látják szüleiket önállóan cselekedni, és ha maguk is kapnak életkoruknak megfelelő feladatokat, amit elvégezhetnek. Ugyanez igaz az iskolára is a tanárokkal kapcsolatban.

65. Hol található a Tanulói jogok nyilatkozata? Valóban jogok ezek?

Ezt érdemes elolvasni és elgondolkozni, hogy mi az, ami nálatok ebből teljesül és mi nem. Mit lehet tenni azért, hogy ezek a dolgok jobbak legyenek. Egyáltalán: egyetértetek-e az abban foglaltakkal?

Irodalom: T10.

66. Mi a tolerancia? (türelem)

A tolerancia a demokrácia nagy erénye. Azt jelenti, hogy csak akkor ítélezünk, ha a másik oldal véleményét is meghallgattuk.

Az iskolai gyűlések rendszere elősegíti a türelem kialakulását. A gyűléseken keresztül mindenki megtanulhatja, hogy ugyanazon dologgal kapcsolatban több megoldás létezik, és a választásra közöttük megbeszélések segítségével kerül sor.

A gyűlések ugyanakkor biztosítják azt is, hogy nyitott kérdésekről döntések szülessenek, azok ne napolódjanak el a végtelenségig. Ha rossz döntést hozott a gyűlés, akkor a következő alkalommal lehetőség lesz korrigálni.

67. Mi a hierarchia és mi a helyzet vele egy iskolában?

Az emberek közötti együttműködés folyamán szükség lehet arra, hogy a jó működés érdekében egyeseknek (választott, vagy önjelölt módon) joguk legyen a többieknek utasításokat, parancsokat adni. Önmagában egy hierarchia nem jó vagy nem rossz, és csak a körülmények alapos ismeretében lehet róla ítéletet alkotni. A hierarchiának különféle típusai léteznek:

Lapos, funkcionális hierarchia:

Hatalmat adunk a gyűlésvezetőnek arra, hogy tartson rendet!

A gyűlésvezető segít – a gyűlésben résztvevők együtt döntenek.

Hierarchia, erős:

Például a Pál utcai fiúkban: Boka a megválasztott nagyhatalmú parancsnok – funkcionális az adott esetben, de nem mindig és nem normális körülmények között.

68. Mi a szabadság?

A szabadság azt jelenti, hogy bizonyos dolgokat mi magunk eldönthetünk. A szabadság csak akkor tud kiteljesedni, ha nincs mitől és kitől félni.

Irodalom: H10.

69. Hol lehet olvasni az antik athéni demokráciáról?

Az antik athéni demokrácia a legelső állam, ahol a közvetlen demokrácia kialakult. Ismerete fontos ahhoz, hogy a mai demokráciát jobban megérthessük.

Számos könyv foglalkozik vele, ezek közül egyet ajánlunk, ami mélyebben bemutatja a demokrácia kialakulásának folyamatát:

Irodalom: V10.

70. Mi a köztársaság?

Eredetileg az ókori Róma államformája a királyság és a császárság közötti időben. Ekkor, bár Rómát a patrícius családból származó szenátus vezette, az egyszerű plebejusok is

tartottak népgyűléseket. A rendszer hasonlít arra, ahogy ma a diákönkormányzatok működnek.

Nekünk az antik görög Athén demokráciája jobban tetszik, de egy köztársaság is jobb, mint az önkényuralom.

A modern korban az első alkotmányos köztársaság az Egyesült Államok volt. Nem véletlen, hogy az ebben az országban születő első demokratikus iskolákat gyerek-köztársaságoknak nevezték.

71. Mi a paternalizmus?

Olyan nézet, mely szerint a gyerekek képtelenek saját életükkel kapcsolatban döntéseket hozni.

Egy jól működő iskola- vagy osztálygyűlés ennek lehet a legjobb cáfolata.

Természetesen az igaz, hogy a legkisebb gyerekeknek szükségük van arra, hogy számos dolgot eldöntsenek helyettük a felnőttek, de ezt később a felnőttek hajlandók túlzásba vinni, és még akkor is mindent helyettük eldönteni, amikor erre már az élet számos területén nincs szükség.

MI SZÓL A GYŰLÉSEK ELLEN?

72. Mik a szokásos ellenvetések és mit lehet rá válaszolni?

Ellenérv: Érdektelenség avagy „Az ilyesmi engem nem érdekel, mert úgy sincs igazi beleszólásom a dolgokba.”

Válasz: Az érdektelenség csupán válasz a hatalomnélküliségre. Abban az esetben, ha a felnőtteknek lehetőségük van rá, és képesek arra, hogy megosszák a hatalmuk egy részét, akkor az iskolai élet izgalmasabb lesz, és felébred a gyerekekben az érdeklődés annak irányítására.

Ellenérv: Felesleges avagy „Úgyis megbeszélünk mindent az órák elején, vagy a büfében, kiránduláson”.

Válasz: Könnyen előfordul, hogy ezeken a megbeszéléseken csak azoknak a hangja hallatszik, akik azt a lehangosabban mondják.

Ellenérv: Időpazarló avagy „Van jobb dolgom is ennél.”

Válasz: Az első időben lehet, hogy be kell fektetni egy kis időt, de a módszer olyan, mint egy katalizátor. Később nagyon begyorsítja a folyamatokat, és az osztályban sokkal jobb légkör alakul ki.

Ellenérv: A törvények úgysem engedik, hogy megvalósuljon, amit eldöntöttünk közösen.

Válasz: A törvények emberi alkotások, jogunkban áll változtatni rajtuk.

Ellenérv: Pár alkalom után elhal a lelkesedés és érdektelenségbe fullad a próbálkozás.

Válasz: A mai gyerekek egoisták. Talán nem ezt látják a felnőttektől? Otthonainkban is be kell vezetnünk a demokráciát, ha igazi eredményt szeretnénk elérni. A jó családban a szülő nem nehezedik rá a gyerekére (de útmutatást ad), a gyerek sem uralkodik a szülőn (mégis van szabadsága).

73. „A legyek ura” c. regényben/filmben is szerepelnek gyerekgyűlések. Mégis katasztrófába torkollik a történet. Érdeemes mégis ilyeneket szervezni?

Igen. A katasztrófa oka ugyanis javarészt abban állt, hogy a gyűlések nem működtek megfelelően.

„A legyek ura” hibáiból lehet tanulni. Sose felejtsük el, hogy „A legyek ura” fikció – egy világból kiábrándult író képzeletének szüleménye. Mindazonáltal vannak reális jegyei, melyekből tanulni lehet.

Irodalom: G30, F30

74. Mi a véleményünk a Summerhill-dráma c. filmről (CBBC 2008)?

A film egy megtörtént esetet mutat be. Az angol oktatásügyi kormányzat szeretne volna bezáratni a nagyhírű Summerhill Iskolát, amelyben 1921-óta működik. Az iskola perre ment a

kormányzattal és győzött. A film jól bemutatja az iskolai önkormányzat konfliktusmegoldó munkáját. Nem látunk például olyan iskolagyűlést, ami az iskolai törvényeket változtatná. Ugyancsak kevés szól arról, hogyan is folyik a tanulás.

Ettől függetlenül nagyon jó filmnek tartjuk, érdemes megnézni, terjeszteni. Sokan mikor először látják a filmet nem is akarják elhinni, hogy ez létezik, és ez ad lendületet nekik a további kutakodásra a demokratikus oktatás világában.

A filmet itt lehet megnézni

Irodalom: H20, N10.

VÉGSZÓ

75. Kik voltak azok, akik a demokratikus iskolagyűléseket először bevezették iskoláikban/osztályaikban? Miért volt szükség a gyűlésekre?

A huszadik század fordulója táján megváltoztak az emberi lélek, a gyermekneveléssel kapcsolatos nézetek, a pszichológia tudománya óriásit fejlődött. A gyerekekre sokan úgy kezdtek tekinteni, mint önálló személyiségre, és nem mint leendő felnőttre, akiből ki kell gyomlálni a sok rosszat, hogy majd rendes ember váljon belőle. Ez a hozzáállás eredményezte, hogy voltak tanárok, nevelők, akik eljutottak arra a (sokak által veszélyesnek és felelőtlennek tartott) gondolatra, hogy lehet olyan (akár iskolai) közösséget kialakítani a gyerekekkel közösen, melyben nem a felnőttek hozzák egyedül a szabályokat, hanem a gyerekekkel együtt, egyenlő felekként. Az első ilyen kísérletező ember volt az amerikai származású Homer Lane (1875-1925), aki iskoláját Angliában alapította meg fiatalok számára (Little Commonwealth) és bebizonyította, hogy egyfajta demokratikus nevelés által a rossznak hitt személyiségen is rengeteget lehet javítani. Az ő barátja és követője volt Alexander Sutherland Neill (1883-1973), skót

származású tanár, aki 1921-ben megalapította saját iskoláját, a ma is működő Summerhill School-t. Később sokan léptek nyomdokaiba. Volt hamvába holt próbálkozás, de volt nagyon sikeres, saját arculatot kialakító is, mint pl. a W. B. Curry (1900-1962) által vezetett Dartington Hall School, mely sajnos ma már nem működik, viszont utódja, a Sands School ma is sikeres intézmény. Később, főleg az 1960-as években, nőtt az igény az ilyen típusú iskolára, és ma már világszerte vannak olyan helyek, ahol az iskolagyűlések a mindennapok részét képezik a diákok életében is.

A mozgalom előfutára volt Lev Tolsztoj híres orosz író, aki saját birtokán egy iskolát működtetett. Ugyancsak hasonló eszméket képviselt a 20. század egyik nagy filozófusa Bertrand Russell is.

A magyar irodalomban is található egy érdekes és szép példa a demokratikus egyesületi (osztály) működésre Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk című munkájában. (bővebben: Fóti Péter: Pál utcai fiúk és lányok Summerhillben)

Miközben készültök az iskolában valami olyasmire, mint az ottani gittegylet, érdemes újra elolvasni a regényt és néhány kérdést átgondolni:

Hogyan zajlanak a gittegylet ülései? Kinek milyen funkciója van? Hogyan hoznak döntéseket?

76. Meg lehet-e osztani azokat a dolgokat, melyeket ezen a web oldalon találok másokkal is? Lehet-e másolni?

Nagyon örülnénk neki! Nem bonyolult, csak minél több barátnak el kell küldeni a linket!

„”

AJÁNLOTT INTERNET OLDALAK

- Summerhill democratics
- Summerhill FAQ

- AERO
- EUDEC – European Democratic Education Community((az európai demokratikus alapokon működő iskolákat tömörítő szervezet)
- Demokratikus Nevelésért Egyesület honlapja
- A demokratikus iskolák térképe az AERO oldalain

IRODALOMJEGYZÉK:

Év	Szerző	Cím	ISBN	Év	Szerző	Cím	ISBN
2010	...	...	...	2010	...	...	...
2011	...	...	...	2011	...	...	...
2012	...	...	...	2012	...	...	...
2013	...	...	...	2013	...	...	...
2014	...	...	...	2014	...	...	...
2015	...	...	...	2015	...	...	...
2016	...	...	...	2016	...	...	...
2017	...	...	...	2017	...	...	...
2018	...	...	...	2018	...	...	...
2019	...	...	...	2019	...	...	...
2020	...	...	...	2020	...	...	...
2021	...	...	...	2021	...	...	...
2022	...	...	...	2022	...	...	...
2023	...	...	...	2023	...	...	...
2024	...	...	...	2024	...	...	...
2025	...	...	...	2025	...	...	...
2026	...	...	...	2026	...	...	...
2027	...	...	...	2027	...	...	...
2028	...	...	...	2028	...	...	...
2029	...	...	...	2029	...	...	...
2030	...	...	...	2030	...	...	...